Dret internacional públic

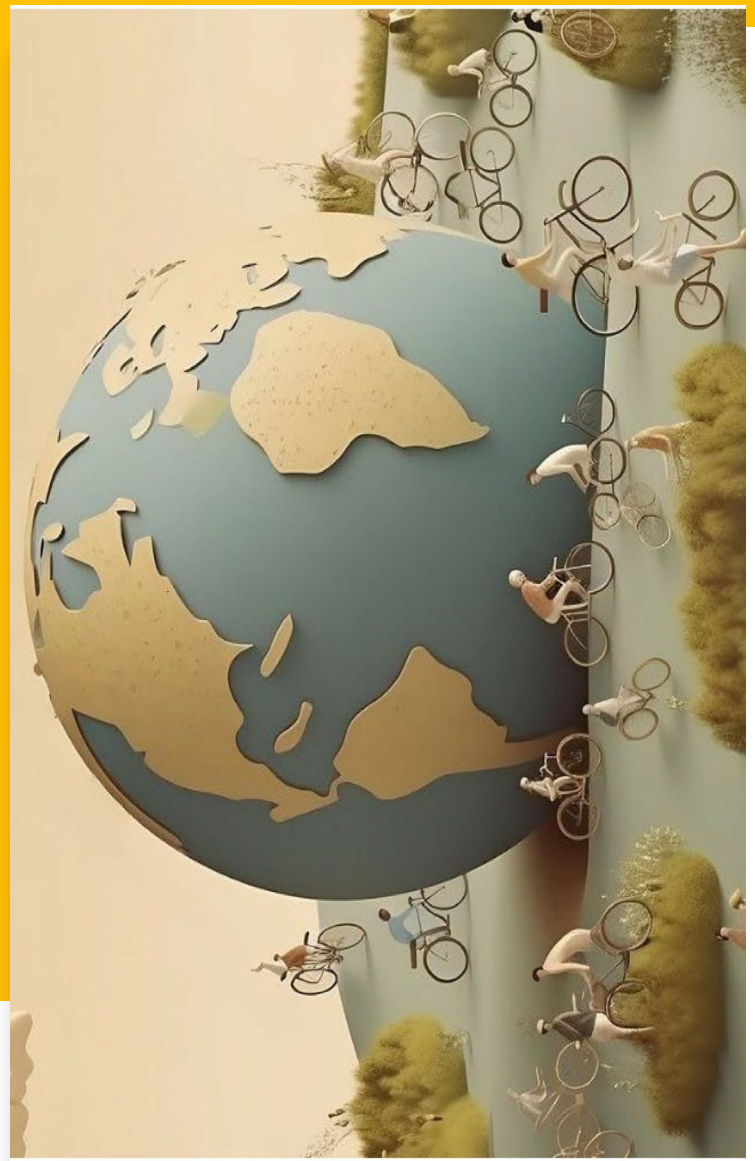

Tema 8. Les competències de l'estat sobre el territori

1. *La sobirania territorial de l'estat.*
2. *Títols d'adquisició del territory*
3. *Les fronteres i les relacions de veïnatge*
4. *Règims territorials especials*

cc BY NC ND

LA SOBINARIA TERRITORIAL: CONCEPTE, CARACTERÍSTIQUES I CLASSES

- El territori: un dels elements essencials de l'estat i no pot concebre's sense ell.
- Definició: àmbit espacial en el qual l'estat exerceix els seus poders, és a dir, com a suport material o físic de la sobirania estatal. Per al dret internacional, el territori de l'estat comprèn no sols l'espai terrestre (terra, rius, llacs i aigües marines interiors) sinó també aquells altres espais sobre els quals l'estat exerceix la seva sobirania.
- Característiques:
  - han de delimitar-se mitjançant la delimitació de fronteres.
  - ha de presentar una certa continuïtat geogràfica (relativitzada).
  - implica l'exercici de les funcions estatals de manera exclusiva i completa.
  - Concedeix una sèrie de deures i drets:
    - Drets (exemples):
      - sobirania sobre les riqueses i els recursos naturals.
      - explotar aquests recursos segons les seves pròpies polítiques nacionals.
      - preservar la inviolabilitat del seu territori i la seva integritat territorial (Article 2.4 de la Carta de l'ONU i Resolució 2625 (XXV) de l'AG de 24 d'octubre de 1970). Principi estructural del dret internacional.
    - Funcions (exemples):
      - Ús no perjudicial: CIJ Cas del Canal de Corfú 1949.
      - CDI Prevenció del mal transfronterer resultant d'activitats perilloses

- Com s'adquireix el territori? TÍTOL en virtut del qual l'estat té dret a exercir la sobirania. Títol jurídic i documental.
- Classificació dels títols d'adquisició:
  - Clàssic: títols originals (terra nullius) / derivats (transferència d'estat a estat). Problemes amb la situació actual i el dret internacional vigent. PERÒ: encara s'utilitza per a resoldre litigis, ja que molts deriven d'aquesta classificació.
  - Enfocament contemporani: situacions de fet (ocupació/terra nullius) i títol jurídic (cessió

TÍTOLS D'ADQUISICIÓ TERRITORIAL

A. Títols originaris

B. Títols derivatius

A. TÍTOLS ORIGINARIS D'ADQUISICIÓ

- Diferents modes al llarg de la història:
  - **Títol històric:** Títol més comú.
  - **Formació de l'estat en el territori.** Possibilitat de disputes, especialment en relació amb les zones perifèriques (enclavaments, illes costaneres, etc.).
  - **Ocupació de territoris:** Títol més important.
    - Concurrència de diverses condicions exigides per la jurisprudència internacional de manera constant:
      - que el territori ocupat sigui efectivament un territori sense amo (*terra nullius*). Què és terra nullius per al dret internacional? Opinió consultiva de la CIJ sobre el Sàhara Occidental 1975.
      - Ocupació efectiva del territori (efectivitat de l'ocupació) interpretada com a exercici efectiu i continu de les funcions de l'estat sobre la totalitat del territori ocupat (administratives, legislatives, policials). Possibilitat d'atenuació (naturalesa del territori i existència de població).
      - Recolzat en la intenció inequívoca d'adquirir sobirania sobre ell (*animus occupandi*).
    - Concepció real: desplegament intencionat de poder i autoritat sobre el territori, mitjançant l'exercici de la jurisdicció i les funcions estatals de manera contínua i pacífica.

- **Adhesió territorial:** noves masses de terra s'incorporen al territori d'un estat de forma natural o artificial (menys comú).
  - processos geològics naturals: no és necessària una declaració formal (l'accessori segueix al principal).
  - artificialment: problemes relatius al mal transfronterer.

➢ Què passa amb la PROXIMITAT, és un títol? Basat en teories de "continuïtat" (prolongació natural del territori) o "contigüitat" (contigüitat geogràfica). Arguments diplomàtics no acceptats en dret internacional.

B. TÍTOLS DERIVATIUS D'ADQUISICIÓ

- Els que transfereixen la titularitat d'un territori d'un estat a un altre.
- Alguns d'aquests títols continuen sent vàlids en l'actualitat (cessió voluntària, prescripció adquisitiva, uti possidetis iuris), mentre que uns altres manquen de validesa a la llum del dret internacional contemporani (conquesta).
  - **Cessió voluntària:** renúncia a la sobirania sobre un territori per part d'un estat a favor d'un altre que l'accepti. Diferents exemples (tractats de pau, tractats de successió o acords de cessió amb o sense compensació monetària). Alguns encara en vigor.
    - Concurrència de diverses condicions necessàries per a perfeccionar el títol:
      - acord formal entre les parts.
      - que l'estat cedent posseïa la sobirania sobre el territori.
      - aquest estat renuncia per complet a l'administració del territori cedit.
      - L'estat cedent exerceix efectivament les funcions de govern en ell.
  - **Prescripció adquisitiva** (*usucapio*): adquisició de sobirania mitjançant l'exercici efectiu de funcions estatals durant un determinat període sobre un territori que anteriorment pertanyia a un altre estat que ja no exerceix les seves competències sobre ell.
    - Rar i problemàtic: quant temps es necessita?
      - Teòricament: les condicions necessàries serien:
        - l'eficàcia en l'exercici de les funcions de govern sobre el territori per part de l'estat que pretén adquirir-lo.

- anunci.
- falta de protesta o aquiescència per part de l'estat sobirà anterior.
- un lapse de temps suficient.

- ***Uti possidetis iuris*:** Consolidat en procés de descolonització: els territoris pertanyents a l'estat colonitzador passen automàticament i ab initio al nou estat emancipat, amb els mateixos límits territorials que tenien abans. Algunes dificultats: Cas CIJ relatiu al litigi fronterer (Burkina Faso contra República de Mali) 1986, va mostrar diverses possibilitats:
  - títol i eficàcia: sobirania confirmada.
  - Falta el títol legal o no és clar: es tindria en compte l'eficàcia.
  - títol legal i clar: l'eficàcia no prevaldria.
- I la CONQUESTA? Històricament, molt important. dret internacional contemporani: repudiada---Resolució 2625 (XXV) de l'AG.

➢ Litigis territorials: data crítica per a tenir en compte la llei aplicable/circumstàncies de fet. Distinció entri:

- conflictes d'atribució (disputes sobre el títol que confereix la sobirania).
- conflictes de delimitació (determinació i delimitació de fronteres).
- Els laudes o sentències de litigis territorials només tenen caràcter DECLARATORI (no constitueixen un títol d'adquisició).

FRONTERES I RELACIONS DE VEÏNATGE

- Delimitació d'espais: delimitació de fronteres.
  - Frontera: delimitació de la porció del territori en la qual cada estat exerceix la seva pròpia autoritat i pot exigir als altres estats que s'abstinguin de penetrar o actuar en ella. Però hi ha diferents components en un territori (terra, mar, espai aeri..).
- Formes de delimitació de fronteres:
  - El més comú: tractat fronterer - dura més que el tractat mateix.
  - Diferents formes segons el tipus de component.
  - Els estats solen preferir els límits naturals (serralada; punt equidistant en cas de rius, etc.).
  - Criteris tècnics o ideals (línies geomètriques - espai aeri i espais marins).
- Dos moments diferents: delimitació i demarcació:
  - Delimitació: delimitació cartogràfica sovint duta a terme per comissions de fronteres (poders per a actuar establerts en el tractat de fronteres).
  - Demarcació material: senyalització material per experts tècnics (comissió de demarcació).
- RELACIONS DE VEÏNATGE: estretament relacionades amb la noció de frontera on es troben les fronteres de dos estats (zona fronterera en lloc de línia fronterera). Relacions especials recíproques que tenen el seu origen en els espais i poblacions situats a banda i banda de la frontera.

- Definició: conjunt de normes convencionals o consuetudinàries que regeixen les relacions mútues entre estats veïns en les parts limítrofes dels seus territoris.
  - La comunitat d'interessos implica un deure de cooperació internacional entre els estats limítrofs per a la consecució de determinats interessos i objectius comuns: els acords de cooperació.
  - Àrees: les comunicacions terrestres, l'ús de rius i llacs fronterers, la utilització de recursos naturals compartits entre estats limítrofs i, més recentment, el veïnatge en la protecció del medi ambient.

RÉGIMS ESPECIALS

A. El condomini
B. Ocupació bèl·lica
C. Bases militars extrangeres
D. Administració internacional

A. CONDOMINI

- Exercici de competències estatals concurrents o conjuntes sobre un àmbit espacial determinat, trencant la característica general d'exclusivitat. No és el mateix que co-sobirania.
- Definició: "estatut d'un territori respecte del qual el gaudi i exercici de les competències reconegudes als estats pel dret de gents pertanyen a una comunitat internacional parcial caracteritzada per la igualtat jurídica i funcional dels estats que la componen, exercint les seues competències a través d'òrgans internacionals particulars, mediats o immediats".

B. OCUPACIÓ BÈL·LICA

- Ocasionalment, a causa d'un conflicte armat, es produeixen situacions d'ocupació militar del territori d'un estat per forces armades d'un altre o altres estats. Això ocorre quan es col·loca de facto sota l'autoritat d'un exèrcit estranger, havent passat l'autoritat del poder legal a les mans de l'estat ocupant i no per la mera declaració com a tal de les forces armades estrangeres (difereix de la invasió amb finalitats de combat).
- En principi, l'ocupació en contravenció de la Carta de l'ONU és il·legal (Res. CS 2625 (XXV) PERÒ és una situació de facto que té conseqüències en virtut del dret internacional:
  - no pot donar lloc a l'adquisició del territori ocupat per l'estat ocupant ni a l'alteració de cap manera de l'estatut del territori de manera permanent.
  - genera la responsabilitat internacional de l'estat ocupant per totes les violacions del dret internacional comeses en el territori ocupat durant la durada de l'ocupació.
    - ICJ 1971 Advisory opinion on the Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namíbia (South West Africa) notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970).
  - l'estat ocupant ha de respectar tant les normes del dret internacional humanitari aplicables als conflictes armats com les normes relatives a la protecció dels drets humans de la població en el territori ocupat:

- Opinió consultiva de la CIJ de 2004 sobre les conseqüències jurídiques de la construcció d'un mur en el territori palestí ocupat: Els pactes internacionals són aplicables en els casos en què una part contractant exerceix jurisdicció extraterritorial a causa de l'ocupació militar del territori d'un altre estat.

C. BASES MILITARS ESTRANGERES

- No impliquen una cessió territorial, sinó únicament la concessió d'un permís per a l'ús de determinades parts del territori per part de les forces armades.
  - Generalment, de caràcter temporal, però hi ha casos de cessió a perpetuïtat (Guantánamo).
  - Bases militars estatunidenques a Espanya?
  - Tres règims diferents: arrendament, ús conjunt i autorització d'ús.
- No hi ha bases estrangeres en territori espanyol, sinó bases espanyoles que els EUA està autoritzat a utilitzar.

D. ADMINISTRACIÓ INTERNACIONAL

- Es refereix a l'exercici temporal per part d'una OI de les prerrogatives de poder sobre un territori amb la finalitat de:
  - protegir la població
  - contribuir a la protecció de la població
  - contribuir al desenvolupament del territori d'un altre estat
  - a la protecció del territori/població d'un altre estat.
  - contribuir al manteniment de la pau i la seguretat
- Exemple recent: Establiment pel Consell de Seguretat de les Nacions Unides en la Resolució 1292 (1999) de 25 d'octubre de 1999, d'una L'Administració de Transició de les Nacions Unides per a Timor-Leste (UNTAET) durant el procés de transició a la independència del territori de Timor-Leste. L'UNTAET va exercir la responsabilitat general de l'administració de Timor-Leste fins a la seua independència.

cc BY NC ND